

بررسی ارتباط بین مراحل چرخه عمر شرکت، پایداری سود، تفاوت بین سود حسابداری و سود مالیاتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

فاطمه فلاح

کارشناس ارشد حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد جویبار

چکیده

هدف اصلی این مقاله، بررسی ارتباط بین مراحل چرخه عمر شرکت، پایداری سود، تفاوت بین سود حسابداری و سود مالیاتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. در این تحقیق، ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی و اثر تعدیل‌کنندگی مراحل مختلف چرخه عمر شرکت بر این رابطه بررسی شده است. در این راستا اطلاعات ۱۴۵ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره ۱۳۸۹-۱۳۹۴ با در نظر گرفتن برخی ویژگی‌ها (۸۷۰ شرکت - سال) مورد بررسی قرار گرفت. متغیر وابسته این پژوهش، تفاوت بین سود حسابداری و سود مالیاتی و متغیرهای مستقل پایداری سود و چرخه عمر شرکت می‌باشد. برای تجزیه تحلیل داده‌ها، روش داده‌های ترکیبی و جهت آزمون فرضیه‌ها از رگرسیون حداقل مربعات عادی استفاده شد. نتایج بدست آمده از فرضیات نشان داد که بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی ارتباط معنادار وجود دارد بعلاوه اینکه نتایج بیانگر اثر تعدیل‌کنندگی مراحل رشد، بلوغ و رکود شرکت بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی بوده است. همچنین نتایج نشان داد مراحل مقدماتی و افول شرکت بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی اثر تعدیل‌کننده ندارد.

واژه‌های کلیدی: چرخه عمر شرکت، پایداری سود، سود حسابداری، سود مالیاتی

مقدمه

سیاست های هدفمند مالی و پولی دولت ها از عوامل مؤثر در رسیدن به رشد و توسعه اقتصادی، توزیع عادلانه درآمد و ثروت، کاهش تورم و ثبات قیمت ها و ایجاد امنیت اقتصادی است. دولت ها برای تحقق سیاست های مالی خود نیازمند منابع درآمدی هستند که یکی از مهمترین این منابع درآمدی، درآمد مالیاتی می باشد (حسینعلی، ۱۳۸۳). میزان رشد سود شرکت از مهمترین معیارهای ارزیابی شرکت ها توسط استفاده کنندگان از صورت های مالی برای سرمایه گذاری می باشد و هر چه این نسبت بالاتر باشد نشان دهنده چشم انداز رشد بالا در سود آوری آتی شرکت است. علاوه بر رشد سود، پایداری سود نیز از جمله ویژگی های کیفی مهم سود حسابداری است که مبتنی بر اطلاعات حسابداری بوده و به معنی تکرارپذیری (استمرار) سود جاری می باشد؛ هر چه پایداری سود بیشتر باشد یعنی شرکت توان بیشتری برای حفظ سودآوری جاری دارد و فرض می شود کیفیت سود شرکت بالاتر است (نیکومرام و همکاران، ۱۳۹۳).

پایداری سود یکی از ویژگی های کیفی مهم سود حسابداری بوده و بیانگر ثبات و تداوم سود حسابداری می باشد (عباس زاده و همکاران، ۱۳۹۴) تحلیل گران مالی و سرمایه گذاران در تعیین جریان های نقدی آتی به رقم سود حسابداری به عنوان تنها شاخص تعیین کننده توجه نمی کنند، بلکه برای آنها پایداری و تکرارپذیر بودن سود گزارش شده بسیار مهم است. از دیدگاه آن ها سودهای حاصل از فعالیت های عملیاتی تکرارپذیر دارای محتوای اطلاعاتی بیشتری بوده و معیار خوبی برای برآورد جریان های نقدی آتی به حساب می آیند (نیکومرام و پازوکی، ۱۳۹۴). اهداف ما در این مقاله: بررسی ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی، بررسی اثر تعدیل کنندگی مرحله مقدماتی چرخه عمر بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی، بررسی اثر تعدیل کنندگی مرحله رشد چرخه عمر بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی، بررسی اثر تعدیل کنندگی مرحله بلوغ چرخه عمر بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی، بررسی اثر تعدیل کنندگی مرحله افول چرخه عمر بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی، بررسی اثر تعدیل کنندگی مرحله رکود چرخه عمر بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی است.

پایداری سود یکی از ویژگی های کیفی مهم سود حسابداری بوده و بیانگر ثبات و تداوم سود حسابداری می باشد (عباس زاده و همکاران، ۱۳۹۴) تحلیل گران مالی و سرمایه گذاران در تعیین جریان های نقدی آتی به رقم سود حسابداری به عنوان تنها شاخص تعیین کننده توجه نمی کنند، بلکه برای آنها پایداری و تکرارپذیر بودن سود گزارش شده بسیار مهم است. از دیدگاه آن ها سودهای حاصل از فعالیت های عملیاتی تکرارپذیر دارای محتوای اطلاعاتی بیشتری بوده و معیار خوبی برای برآورد جریان های نقدی آتی به حساب می آیند (نیکومرام و پازوکی، ۱۳۹۴). علاوه بر پایداری سود، میزان رشد سود یک شرکت نیز از مهمترین معیارهای ارزیابی توسط استفاده کنندگان از صورت های مالی برای سرمایه گذاری می باشد. شرکت ها نیز برای جلب سرمایه گذاران سعی در حداکثر کردن ارزش شرکت را دارند. افزایش درآمد و رشد در سود به عنوان یکی از راه کارهایی است که آن ها برای این منظور در نظر می گیرند (شورورزی و پهلوان، ۱۳۸۹). از طرفی سرمایه گذاران نیز در بازار سرمایه سعی دارند منابع خود را به سمتی سوق دهند که بیشترین سودآوری را برای آنها داشته باشد. آنها برای اتخاذ تصمیم در هر مرحله از خرید، یا نگهداری سهام به اطلاعاتی نیاز دارند که بیان کننده سودآوری آتی شرکت است (نیکومرام و همکاران، ۱۳۹۳). همچنین تأثیر مراحل مختلف چرخه عمر بر رابطه رشد و سودآوری قابل توجه است. چرخه عمر شرکت ها به دوره های گفته می شود که شرکت دوران آغاز تا افول خود را طی می کند. هر کدام از مراحل چرخه عمر که شرکت در آن قرار دارد،

مشخصه‌هایی دارد که می‌تواند بر سودآوری شرکت تاثیر گذارد، لذا نتایج می‌تواند به مدیریت در تعیین استراتژی شرکت، از جهت اینکه در کدام از مراحل قرار دارند و همچنین مرحله‌ای که در آن قرار دارند، چه تاثیری می‌تواند بر سودآوری و رشد شرکت گذارد، دارای اهمیت باشد (مرادی و همکاران، ۱۳۹۴).

مبانی نظری

چرخه عمر شرکت

چرخه عمر شرکت از جمله مفاهیمی است که طی چند دهه اخیر وارد حوزه‌های گوناگون مرتبط با شرکت شده است (یان، ۲۰۱۰). در ادبیات مربوط به رشد و توسعه شرکت، دو نوع رهیافت مکانیکی و ارگانیکی، به رشد و توسعه شرکت وجود دارد (خوارزمی، ۱۳۷۱؛ علوی، ۱۳۸۰). در حالی که در رهیافت مکانیکی، شرکت همانند یک ماشین متصور شده و دارای رشد و توسعه نمی‌باشد، در رهیافت ارگانیک، شرکت همانند موجودی زنده قلمداد می‌گردد که دارای رشد و توسعه است. بر مبنای رهیافت ارگانیک، گارنر (۱۹۶۵) بیان نمود که شرکت دارای چرخه عمر منحصر به فرد خود است. بر این اساس، از این مفهوم در مطالعات و پژوهش‌های حوزه علوم انسانی از جمله اقتصاد خرد، مدیریت، حسابداری و مالی استفاده گردید (یان، ۲۰۱۰). محتوای عمده این مطالعات بر وجود مراحل گوناگون در چرخه عمر شرکت و ویژگی‌های منحصر به فرد هر مرحله از مرحله دیگر استوار است (کاو، ۲۰۱۲). بنابراین دو محور عمده در ادبیات چرخه عمر شرکت، مدل‌های مراحل چرخه عمر شرکت و ویژگی‌های توصیف گر هر مرحله است.

ویژگی‌های توصیف گر مراحل چرخه عمر شرکت، ویژگی‌های مالی و غیر مالی مرتبط با شرکت که تفکیک و طبقه بندی کننده هر مرحله از مرحله دیگر در مراحل چرخه عمر شرکت هستند (یان، ۲۰۱۰). در حسابداری و مالی از ویژگی‌های همچون سن، رشد فروش، مخارج سرمایه‌ای، اندازه، فرصت‌های رشد و سرمایه‌گذاری، میزان هزینه سرمایه، اهرم مالی، میزان تقسیم سود، الگوی جریان‌های نقدی و ساختار سرمایه برای طبقه‌بندی و تفکیک مراحل چرخه عمر شرکت استفاده می‌شود (رامالینگودا و همکاران، ۲۰۱۳). مدل‌های چرخه عمر شرکت نیز متنوع اند. از جمله این مدل‌ها می‌توان به مدل پنج مرحله‌ای گرینر (۱۹۸۸) و میلر و فرایسن (۱۹۸۴)، مدل ۱۰ مرحله‌ای ادیزس (۱۹۷۹) و مدل سه مرحله‌ای و دو مرحله‌ای آنتونی و رامش (۱۹۹۲) نام برد.

معیارهای کیفیت سود

ویژگی‌هایی از سود است که در ارزیابی مطلوبیت رویه‌های حسابداری استفاده می‌شوند. پنج ویژگی مهم عبارت‌اند از: کیفیت ارقام تعهدی، پایداری سود، قابلیت پیش‌بینی سود، محافظه کاری و هموار بودن سود. در اندازه‌گیری این ویژگی‌ها، وجه نقد و سود به‌عنوان ساختار مرجع در نظر گرفته می‌شوند و در نتیجه، تنها با استفاده از اطلاعات حسابداری اندازه‌گیری می‌شوند. هر یک از این ویژگی‌ها بعد متفاوتی از کیفیت اطلاعات حسابداری را بیان می‌کنند (اعتمادی و همکاران، ۱۳۹۱).

کیفیت ارقام تعهدی: ارقام تعهدی حسابداری به‌عنوان یکی از مهم‌ترین معیارهای کیفیت سود معرفی شده است. بسیاری از روش‌های ارزیابی کیفیت سود بر این نکته تمرکز دارند که سودی مطلوب‌تر است که به وجه نقد نزدیک‌تر باشد. هرچه زمان بین شناسایی درآمد و دریافت وجه نقد آن فاصله بیشتری وجود داشته باشد، سود از کیفیت پایین‌تری برخوردار است. ارقام تعهدی به این دلیل ایجاد می‌شوند که زمان تحقق و وقوع درآمد و هزینه‌های شرکت اغلب با زمان دریافت و پرداخت نقدی

متفاوت است. اقلام تعهدی تفاوت بین سود حسابداری و جریان‌های نقدی عملیاتی را نشان می‌دهند. با افزایش اقلام تعهدی، سود بر جریان نقدی فزونی می‌یابد. بخشی از این تفاوت، ناشی از اعمال نظر مدیریت در به‌کارگیری رویه‌های حسابداری است که چه موقع و چه مقدار درآمد و هزینه شناسایی شود. هنگامی که در شرکتی بخشی از اقلام تعهدی جاری، در بخش عملیاتی صورت جریان وجوه نقد آتی منعکس نشود، کیفیت اقلام تعهدی کاهش یافته و در نتیجه ریسک اطلاعات افزایش و ارزش شرکت کاهش می‌یابد که این موضوع ثروت سهامداران را تحت تأثیر قرار می‌دهد (فروغی و احمدی، ۱۳۸۹، فرانسیس و همکاران، ۲۰۰۴، دیچو، ۲۰۰۲).

پیش‌بینی پذیری سود: این ویژگی به‌عنوان توانایی سود در پیش‌بینی خود تعریف می‌شود. قابلیت پیش‌بینی یکی از عناصر مربوط بودن است و بنابراین، از دید استاندارد گذاران ویژگی مطلوبی است. همچنین، این ویژگی از دید تحلیلگران بااهمیت بوده، جزو ضروری ارزش‌گذاری است. این بعد از کیفیت سود بر ویژگی‌های سری‌های زمانی سود تمرکز دارد و بیان می‌کند که سود سال آتی بر اساس تغییرات در سود سال جاری قابل پیش‌بینی است (فرانسیس و همکاران، ۲۰۰۴).

پایداری سود: پایداری سود از جمله ویژگی‌های کیفی سود حسابداری است که مبتنی بر اطلاعات حسابداری می‌باشد. پایداری سود، شاخصی است که به سرمایه‌گذاران در ارزیابی سودهای آتی و جریان‌های نقدی شرکت کمک می‌کند (خواجوی و همکاران، ۱۳۸۹). پایداری سود به معنای تکرارپذیری (استمرار) سود جاری است. هرچه پایداری سود بیشتر باشد، شرکت توان بیشتری در حفظ سودهای جاری دارد و فرض می‌شود کیفیت سود شرکت بیشتر است (ثقفی و کردستانی، ۱۳۸۳). سودهای پایدار، قسمتی از سودهای موجود است که ماندگارند و ماندگاری آن‌ها ادامه می‌یابد (مدرس و عباس زاده، ۱۳۸۷). تغییرات در اجزای فعلی سودها که به سودهای آتی منتقل می‌شود، نشان دهنده ماندگاری سود و در نتیجه کیفیت سود است (کرمندی و لپ، ۱۹۸۷). کارآیی مدیریت در استفاده از منابعی است، که در اختیار وی گذاشته شده است و پایداری سود می‌تواند این کارآیی را نشان دهد. هر چه سودهای کسب شده از طریق دارایی‌های عملیاتی باشد، پایداری سود بیشتر خواهد بود (خواجوی و همکاران، ۱۳۸۹). مدیران کارآتر (دارای توانایی بیشتر)، به واسطه درک بهتر از ریسک، ممکن است پروژه‌های بهتری را انتخاب کرده و عملیات شرکت را به صورت کارآتری مدیریت می‌کنند. این اقدام مدیران، احتمالاً بر پایداری سود در دوره‌های آتی، در بخش تعهدی و نقدی عملیاتی، تأثیر مثبت خواهد گذاشت (دمیرجیان و همکاران، ۲۰۱۳). سود حسابداری از دو جزء نقدی و تعهدی تشکیل شده و جزء تعهدی به دلیل ذهنی و برآوردی بودن آن از پایداری کمتری برخوردار است (اسلوان، ۱۹۹۶) ذهنی و برآوردی بودن جزء تعهدی سود تداعی کننده نقش برآوردهای ذهنی مدیریت در اندازه‌گیری آن است. مدیران واحدهای تجاری بر اساس تصورات و شناخت خود از شرایط اقتصادی حال و آینده و همچنین محیط اقتصادی واحد تحت تصدی و صنعتی که در آن فعالیت می‌کند، اقدام به برآورد اقلام تعهدی نموده و رقم سود گزارش شده را تحت تأثیر قضاوت‌ها و برآوردهای خود قرار می‌دهند. توانایی‌های ذاتی مدیریت، از عواملی است که قضاوت‌ها و برآوردهای وی، در رابطه با اقلام تعهدی، را تحت تأثیر قرار می‌دهد (دمیرجیان و همکاران، ۲۰۱۳). بنابراین توانایی مدیریت علاوه بر اثر بر پایداری بخش جریان‌های نقدی عملیاتی، بر پایداری بخش تعهدی سود نیز تأثیر مثبت دارد. تحقیقاتی انجام شده در رابطه با پایداری اجزای نقدی و تعهدی سود (برای نمونه: اسلوان ۱۹۹۶)، ریچاردسون و همکاران (۲۰۰۵)، زاهدی (۱۳۸۶) و مدرس و عباس زاده (۱۳۸۷)، به این نتیجه رسیده‌اند که پایداری بخش نقدی به صورت معناداری از پایداری بخش تعهدی بیشتر است. ولی در شرکت‌های دارای مدیرانکارا، پایداری بخش تعهدی افزایش می‌یابد.

محافظه کاری: یک مفهوم حسابداری است که منجر به کاهش سود انباشته گزارش شده از طریق شناخت دیرتر درآمد و شناخت سریعتر هزینه، ارزیابی پایین دارایی و ارزیابی بالای بدهی می‌شود. محافظه کاری به عنوان اختلاف بین ارزش بازار و ارزش دفتری که از بابت ثبت و انباشته شدن سود و زیان‌های اقتصادی به ارزش دفتری ایجاد شده است (بیور و راین، ۲۰۰۰). محافظه کاری در حسابداری یک اصل محدودکننده است که از حقوق و منافع سهامداران و اعتباردهندگان در برابر انگیزه‌های منفعت جویانه مدیران حمایت می‌نماید. به لحاظ تئوری محافظه کاری حسابداری مانع از هموارسازی سود می‌شود و بگونه‌ای باعث بالا رفتن کیفیت سود می‌گردد. واحدهای اقتصادی که از روش‌های محافظه کارانه استفاده می‌کنند قدرت تغییر کیفیت سود از طریق ایجاد بعضی تغییرات در سرمایه گذاری دارایی‌های عملیاتی را دارند (سدیدی و همکاران، ۲۰۱۱). بنابراین اگر حسابداری محافظه کارانه باشد، انتظار می‌رود قسمت عمده‌ای از شناسایی نامتقارن سودها و زیان‌ها، به وسیله اقلام تعهدی یا به عبارتی رفتار محافظه کارانه انجام شود (ملانظری، ۱۳۹۱).

هموار بودن: این ویژگی به معنی نبود نوسان‌های موقت در سود است؛ به گونه‌ای که سود هموار رابطه نزدیک‌تری با جریان‌های نقدی واقعی دارد. در اندازه‌گیری هموار بودن از وجه نقد به عنوان ساختار مرجع استفاده می‌شود. این نوع از هموار بودن سود، متفاوت با سودی است که توسط رویه‌های حسابداری مورد انتخاب مدیریت، هموار می‌شود. معمولاً، سرمایه‌گذاران خواستار سودی با حداقل نوسان‌های هستند. به صورتی که اندازه نوسان در سود را مستقیماً به عنوان معیاری از ریسک شرکت استفاده می‌کنند. یکی از اشکال مدیریت سود، هموارسازی سود است که توجه زیادی را در ادبیات حسابداری به خود جلب کرده است. فرضیه هموارسازی سود پیشنهاد می‌کند که سود برای کاهش نوسان‌های آن حول سطحی که برای شرکت نرمال به نظر می‌رسد، به طور آگاهانه دستکاری می‌شود و مدیران در محدوده اصول پذیرفته شده حسابداری از سیاست‌ها و روش‌هایی استفاده می‌کنند که واریانس سود گزارش شده را کاهش دهند. مدیریت سود به انگیزه مدیریت مربوط می‌شود و انگیزه مدیریت بیشتر با عملکرد سهام مرتبط است. اگر در تحقیقات هموارسازی سود تاکید بر ارزش شرکت باشد، تحقیق سودمندتر خواهد بود. هموارسازی سود حتماً باعث افزایش ارزش شرکت نمی‌شود، بلکه هموارسازان سود باید همزمان به کیفیت سود نیز بیندیشند (دموری و همکاران، ۱۳۹۰، ثقفی، بولو، ۱۳۸۸، فرانسیس و همکاران، ۲۰۰۴).

تفاوت بین سود حسابداری و سود مالیاتی

به سبب اختلاف مابین قوانین و مقررات مالیاتی و اصول و موازین پذیرفته شده حسابداری ممکن است آنچه که برای مقاصد حسابداری، درآمد و هزینه محسوب می‌شود الزاماً از دیدگاه قوانین مالیاتی درآمد و هزینه نباشد. علاوه بر این برخی از اقلام درآمد و هزینه که از دیدگاه مقاصد حسابداری در یک دوره مالی شناسایی می‌گردد ممکن است از لحاظ قوانین و مقررات مالیاتی، قابل شناسایی در دوره های مالی دیگری باشد. همچنین ممکن است مبنای ارزشیابی برخی از اقلام طبق قوانین و مقررات مالیاتی متفاوت از مبنای تشخیص طبق اصول پذیرفته شده حسابداری باشد. هر کدام از این موارد منجر به بروز تفاوت مابین سود حسابداری و سود مشمول مالیات می‌گردد که در ادبیات مالی این تفاوت تحت عنوان اختلاف بین سود حسابداری و سود مأخذ محاسبه مالیات بیان می‌شود (شباهنگ، ۱۳۸۹). تفاوت های عمده میان درآمد مشمول مالیات و سود حسابداری گزارش شده به سهامداران تحت دو عنوان اصلی طبقه بندی شده اند، "اختلاف های دایمی ناشی از مقررات خاص یا امتیازها و محدودیت هایی است که به دلایل اقتصادی، سیاسی یا اداری مورد توجه قرار می گیرند و با شیوه محاسبه سود خالص حسابداری ارتباطی ندارد و در دوره های آتی معکوس و برطرف نمی شوند. این قبیل اختلافات، از قوانین و مقررات مالیاتی

خاص در ارتباط با معافیت مالیاتی برخی از درآمدها یا قابل قبول نبودن برخی از هزینه‌ها ناشی می‌گردد و اختلاف‌های موقت که ناشی از تفاوت زمان بندی ارقام بدهکار و بستانکار و تفاوت‌های مربوط به مبانی مختلف اندازه‌گیری (کاربرد مبناهای متفاوت تعیین ارزش ارقام) در حسابداری مالی و مالیاتی است که آن‌ها را تفاوت‌های ارزشیابی نیز می‌نامند." (شباهنگ، ۱۳۸۹).

عوامل تأثیرگذار بر میزان درآمد مشمول مالیات

در بررسی عوامل تأثیرگذار بر میزان درآمد مشمول مالیات شرکت‌های ایرانی، قانون مالیات‌ها به عنوان راهبرد سیاست‌دهی مالی کشور و یکی از متداول‌ترین تقسیم‌بندی‌ها به دو بخش مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم تقسیم می‌شود. نخستین بخش به طور مستقیم بر ثروت و درآمدی که عاید شخص گردیده، وضع و وصول می‌شود و بخش دوم به طور عمده در قانون تجمیع عوارض و اکنون در قانون مالیات بر ارزش افزوده (مالیات بر مصرف و فروش) عنوان شده‌اند. بدین ترتیب عمده عوامل تأثیرگذار بر میزان درآمد مشمول مالیات اشخاص حقوقی ایرانی و نحوه ارتباط آن‌ها طبق قانون مالیات‌های مستقیم به شرح زیر می‌تواند ارائه گردد:

الف) عوامل مالیاتی موثر بر میزان درآمد مشمول مالیات:

با بررسی ساختار و نوع درآمدهای شرکت به منظور تعیین درآمد مشمول مالیات، منابع درآمدی شرکت‌ها به پنج گروه زیر تقسیم می‌گردند:

۱. درآمدهای معاف از پرداخت مالیات به طور دائم

۲. درآمدهای معاف از پرداخت مالیات به طور موقت

۳. درآمدهای دارای نرخ مالیاتی مقطوع کمتر از نرخ مالیات بر درآمد شرکت‌ها (نرخ ماده ۱۰۵ ق.م.م)

۴. درآمدهای مشمول نرخ مالیات بر درآمد شرکت‌ها (نرخ ماده ۱۰۵ ق.م.م)

۵. درآمدهای دارای نرخ مالیاتی مقطوع بیشتر از نرخ مالیات بر درآمد شرکت‌ها

بر اساس این طبقه‌بندی کسب درآمد از طبقات بالاتر موجب برخورداری از مالیات کمتری می‌شود زیرا هیچ‌گونه مالیاتی در زمان حال یا آینده نسبت به درآمد مذکور پرداخت نمی‌گردد.

پیشینه تحقیق

فرازنده نیا و باغانی (۱۳۹۵)، در تحقیقی ارتباط بین چرخه عمر شرکت‌ها و پایداری سودهای حسابداری شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس تهران را مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد بین چرخه عمر شرکت‌ها و پایداری سودهای حسابداری رابطه معناداری وجود دارد.

زیاری و طیرانی (۱۳۹۵)، در تحقیقی به بررسی رابطه میان فرصت‌های سودآوری و ساختار سرمایه در مراحل مختلف چرخه عمر شرکت پرداختند. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان داد که بین میزان فرصت‌های سودآوری و صاحبان سرمایه، رابطه منفی و معناداری وجود دارد و این رابطه منفی در مرحله اول بلوغ و افول، بیشترین و کمترین مقدار را به خود اختصاص داده که یافته‌های مذکور در راستای یافته‌های دودلی و جیمز (۲۰۱۵) بوده است.

حیدری و همکاران (۱۳۹۵)، در تحقیقی به بررسی تاثیر پایداری سود بر جریان نقد آزاد طی چرخه عمر شرکت پرداختند. نتایج نشان داد که بین پایداری سود و جریان نقد آزاد در مرحله رشد و افول رابطه منفی وجود دارد. ولی بین پایداری سود و جریان نقد آزاد در مرحله بلوغ رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. در حالت کلی می توان استنباط کرد که بین پایداری سود و جریان نقد آزاد طی چرخه عمر شرکت رابطه معناداری وجود دارد.

باقری موصلو و مرادی (۱۳۹۴)، در تحقیقی به بررسی تأثیر چرخه عمر بر رابطه رشد شرکت و سودآوری شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد که رشد گذشته، تاثیری منفی بر سودآوری شرکت دارد. بدین صورت که تاثیر رشد گذشته شرکت بر سودآوری با تغییر در وقفه های زمانی، متفاوت است. از طرف دیگر چرخه عمر بر رابطه رشد شرکت و سودآوری تاثیر معناداری دارد و در دوران افول دارای بیشترین ضریب تعیین است و دوران بلوغ دارای کمترین ضریب تعیین است. با توجه به رابطه منفی بین نرخ رشد و سودآوری شرکت، شرکت هایی که در دوران افول خود طبقه بندی شده اند نرخ رشدشان با توجه به افزایش سن باعث کاهش سودآوری می شود.

مارتینز و همکاران (۲۰۱۶)، در پژوهشی به بررسی ارتباط بین تفاوت بین سود حسابداری و سود مالیاتی، پایداری سود و برنامه ریزی مالیاتی قبل و بعد از تصویب IFRS در شرکت های برزیلی پرداختند. ضرایب متغیرهای پایداری سود حاکی از پایداری کم بوده و نشان می دهد که پایداری سود بعد از تصویب IFRS کاهش می یابد. نتایج همچنین نشان داد تفاوت بین سود حسابداری و سود مالیاتی مثبت اطلاعات فراوان و شرایط مفیدی را برای پیش بینی پایداری سود فراهم می کند.

ایروین و همکاران (۲۰۱۶)، در پژوهشی به بررسی ارتباط بین تمرکز بر مشتری، سودآوری و چرخه عمر شرکت ها پرداختند. در این پژوهش فرض شد که رابطه منفی قابل توجهی بین تمرکز بر مشتری و سودآوری در سال های اولیه بوده است، اما این ارتباط کامل و مثبت می شود. از عوامل مهم این روند سرمایه گذاری مشتری های خاص است. یافته ها نشان داد این سرمایه گذاری ها منجر به هزینه های ثابت بزرگتر، اهرم عملیاتی بیشتر و احتمال افزایش ضرر و زیان در سال های اولیه می شود اما این امر به طور قابل توجهی می تواند به نفع شرکت باشد به طوری که در دوره های بلوغ سود شرکت افزایش یابد.

روش پژوهش

مدل عملیاتی تحقیق و متغیرهای تحقیق

در این مقاله جهت آزمون فرضیه ها از مدل زیر استفاده می شود:

$$BTD_{i,t} = \alpha + \beta_1 PERSIST_{i,t} + \beta_2 PERSIST_{i,t} * LC_{i,t} + \beta_3 SIZE_{i,t} + \beta_4 LEV_{i,t} + \beta_5 BETA_{i,t} + \beta_6 BTM_{i,t} + \beta_7 ROA_{i,t} + \epsilon$$

تفاوت بین سود حسابداری و سود مالیاتی (BTD)

این متغیر از تفاوت سود حسابداری طبق صورت های مالی و سود مالیاتی که توسط سازمان مالیاتی اعلام می شود، اندازه گیری می شود.

پایداری سود (PERSIST)

پایداری سود برحسب ضریب برآوردی از مدل اتو رگرسیون مرتبه اول سود به شرح زیر استخراج می شود:

$$NIBE_{i,t} = \alpha + \beta_1 NIBE_{i,t-1} + \epsilon$$

که در آن NIBE سود عملیاتی است. هرچه ضریب β_1 بزرگتر باشد، بیانگر پایداری بالاتر سود است و بر عکس (اعتمادی و هماران، ۱۳۹۱).

اتو رگرسیون زمانی مورد استفاده قرار خواهد گرفت که متغیر مستقل و وابسته باهم یکسان بوده ولی در تعداد سال‌ها متفاوت باشد رگرسیون خواهیم زد تا یک ضریب بدست آوریم.

چرخه عمر شرکت (Life Cycle)

در این پژوهش چرخه عمر شرکت به پنج دوره تقسیم می‌شود که هر مرحله با توجه به صورت جریان وجه نقد شرکت‌ها مشخص می‌شود:

وجه نقد شرکت به سه بخش تقسیم می‌شود، وجه نقد حاصل از فعالیت‌های عملیاتی (CFO)، وجه نقد حاصل از فعالیت‌های سرمایه‌گذاری (CFI) و وجه نقد حاصل از فعالیت‌های تامین مالی (CFF).
در مرحله مقدماتی (INTRODUCTION) رابطه زیر برقرار است:

$$CFO \leq 0, CFI \leq 0 \text{ and } CFF > 0$$

در مرحله رشد (GROWTH) رابطه زیر برقرار است:

$$CFO > 0, CFI \leq 0 \text{ and } CFF > 0$$

در مرحله بلوغ (MATURITY) رابطه زیر برقرار است:

در مرحله افول (SHAKE-OUT) رابطه زیر

$$CFO > 0, CFI \leq 0 \text{ and } CFF \leq 0$$

برقرار است:

مرحله رکود (DECLINE): اگر سال-شرکتی $CFO \leq 0, CFI > 0 \text{ and } CFF \leq \text{or } \geq 0$ در هیچ یک از مراحل بالا قرار نگیرد پس در این مرحله قرار دارد.

متغیرهای کنترلی

اندازه شرکت (Size) = لگاریتم طبیعی مجموع دارایی‌ها

BTM = نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار سهام در پایان سال

ضریب بتا (Beta) = معیار اندازه‌گیری ریسک سیستماتیک

اهرم مالی (Lev) = نسبت مجموع بدهی به حقوق صاحبان سهام.

نرخ بازده دارایی‌ها (ROA): نسبت سود خالص به مجموع دارایی‌ها.

روش تحقیق مذکور از نظر استدلال قیاسی است و بر اساس شیوه جمع‌آوری داده‌ها، توصیفی-رگرسیونی است و از نظر هدف نیز از نوع تحقیق کاربردی به حساب می‌آید. همچنین به منظور بررسی فرضیه‌های پژوهش و با توجه به ماهیت اطلاعات و داده‌های پژوهش که مبتنی بر اطلاعات کمی و واقعی گذشته است.

برای جمع آوری داده‌ها و اطلاعات، از روش کتابخانه ای استفاده می‌شود. در بخش کتابخانه ای، مبانی پژوهش از کتب، مجلات تخصصی فارسی و لاتین و اینترنت گردآوری می‌شود و داده‌های مورد نیاز این پژوهش با رجوع به گزارش‌های هیئت مدیره، صورت‌های مالی و یادداشت‌های توضیحی و اطلاعات رسمی شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران (<http://rdis.ir>) استخراج و مورد استفاده قرار می‌گیرند به علاوه برخی از اطلاعات با رجوع به سایت codal و از طریق نرم افزار ره آورد نوین جمع آوری خواهد گردید.

بررسی مدل مربوط به فرضیه اول و مرحله مقدماتی

مدل تحقیق:

$$BTD_{i,t} = \alpha + \beta_1 PERSIST_{i,t} + \beta_2 PERSIST_{i,t} * LC_{i,t} + \beta_3 SIZE_{i,t} + \beta_4 LEV_{i,t} + \beta_5 BETA_{i,t} + \beta_6 BTM_{i,t} + \beta_7 ROA_{i,t} + \epsilon$$

جدول ۱. نتایج تخمین مدل در مرحله مقدماتی

متغیر	ضریب متغیر	آماره تی	سطح خطا
C	۰/۲۲	۴/۶۱	۰/۰۰۰
PERSIS	-۰/۳۵	-۱۶/۰۳	۰/۰۰۰
Persist*lc (INTRODUCTION)	۰/۰۰۹	۰/۵۴	۰/۵۸۳
SIZE	-۰/۳۲	-۴/۹۳	۰/۰۰۰
LEV	-۰/۲۳	-۱/۰۱	۰/۳۱۲
BETA	۰/۲۶	۰/۵۹	۰/۵۴۹
BTM	-۰/۷۵	-۰/۸۷	۰/۳۸۲
ROA	-۰/۵۴	-۲/۱۹	۰/۰۲۸
ضریب تعیین		۰/۸۲	
ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۷۹	
آماره‌ی دوربین-واتسون		۱/۶۳	
آماره‌ی F		۲۳/۲۰	
احتمال آماره‌ی F		۰/۰۰۰	

* منبع: یافته‌های تحقیق

با توجه به نتایج قابل مشاهده در جدول (۱) و با توجه آماره‌ی F بدست آمده (۲۳/۲۰) و سطح خطای آن (۰/۰۰۰)، می‌توان ادعا کرد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد، در مجموع الگوی تحقیق از معناداری بالایی برخوردار است. همچنین، با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده بدست آمده برای الگو که برابر ۷۹ درصد است، می‌توان بیان کرد که در مجموع متغیرهای مستقل و

کنترل تحقیق بیش از ۷۹ درصد تغییرات متغیر وابسته را توضیح می‌دهند. افزون بر این، با توجه به مقدار آماره‌ی دوربین واتسون که برابر ۱/۶۳ است، می‌توان ادعا کرد که خودهمبستگی مرتبه‌ی اول میان باقی‌مانده‌های الگو وجود ندارد.

فرضیه اول - بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی ارتباط معنادار آماری وجود دارد.

H_0 : بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی ارتباط معنادار آماری وجود ندارد.

H_1 : بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی ارتباط معنادار آماری وجود دارد.

همانگونه که نتایج مندرج در جدول (۱) نشان می‌دهد، P-value محاسبه شده برای متغیر مستقل PERSIS کمتر از سطح خطای ۵ درصد می‌باشد. بنابراین فرض صفر رد می‌گردد. در نتیجه می‌توان اظهار داشت بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی ارتباط معنادار آماری وجود دارد.

فرضیه دوم - مرحله مقدماتی چرخه عمر تاثیر تعدیل کننده بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی دارد.

H_0 : مرحله مقدماتی چرخه عمر تاثیر تعدیل کننده بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی ندارد.

H_1 : مرحله مقدماتی چرخه عمر تاثیر تعدیل کننده بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی تاثیر دارد.

همانگونه که نتایج مندرج در جدول (۱) نشان می‌دهد، P-value محاسبه شده برای متغیر مستقل (Persist*lc) بیشتر از سطح خطای ۵ درصد می‌باشد. بنابراین فرض صفر تایید می‌گردد. در نتیجه می‌توان اظهار داشت مرحله مقدماتی چرخه عمر تاثیر تعدیل کننده بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی ندارد.

آزمون های تشخیص نوع مدل در مرحله رشد

جدول (۲) نتایج آزمون لیمر و هاسمن مدل را نشان می‌دهد. با توجه به اینکه P-value بدست آمده از آزمون F لیمر در مدل کمتر از ۵ درصد است، به منظور برآورد این مدل از مدل داده‌های تابلویی (Panel) استفاده خواهد شد. همچنین، با توجه به اینکه P-value بدست آمده از آزمون هاسمن در مدل کمتر از ۵ درصد است، به منظور برآورد این مدل توجیه می‌شود که الگوی مناسب، الگوی مبتنی بر الگوی اثرات ثابت می‌باشد.

جدول ۲. نتایج آزمون تشخیص نوع مدل تحقیق

نوع آزمون	آماره	مقدار	P-Value	نتیجه آزمون
F لیمر	F	۲۱/۲۰	۰/۰۰۰	Panel
هاسمن	Cross-section Random	۳۰/۷۵	۰/۰۰۰	اثرات ثابت

* منبع: یافته‌های تحقیق

بررسی خود همبستگی مدل در مرحله رشد

به منظور بررسی عدم وجود خود همبستگی در مدل از آماره دوربین - واتسون استفاده می شود. این آماره که براساس یافته های جدول (۳) عدد ۱/۶۵ می باشد. چنانچه این آماره ها در بازه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار بگیرد، فرضیه H_0 آزمون یعنی عدم وجود همبستگی بین باقیمانده پذیرفته می شود و در غیر این صورت H_0 رد می شود یعنی می توان پذیرفت که بین باقیمانده ها همبستگی وجود دارد. از پیامدهای نادیده گرفتن خود همبستگی تخمین بدون تورش اما ناکارا متغیرها می باشد. این ناکارایی حتی در نمونه های بزرگ نیز از بین نمی رود و انحراف معیارها دارای خطا می باشند و این امر منجر به استنتاج های نادرست می شود (سوری، ۱۳۹۱). با توجه به آماره به دست آمده می توان بیان نمود که در مدل بیان شده عدم همبستگی بین باقیمانده پذیرفته می شود.

جدول ۳. آزمون دوربین واتسون

آماره آزمون	
۱/۶۵	آماره دوربین واتسون مدل

آزمون ناهمسانی واریانس مدل

قبل از برآورد نهایی مدل جهت دوری از اشتباهات محاسباتی و بررسی فروض کلاسیک و برقراری آن فروض برای رسیدن به نتایج درست نسبت به آزمون واریانس همسانی اقدام می کنیم. از نرم افزار استاتا آزمون فوق به صورت زیر محاسبه شده است.

مدل دارای همسانی واریانس می باشد. $H_0 =$

مدل دارای ناهمسانی واریانس می باشد. $H_1 =$

جدول ۴. آزمون واریانس همسانی (وایت)

White's test for H_0 : homoskedasticity against H_a : unrestricted heteroskedasticity	
۲۱/۱۶	مقدار آماره
۰/۵۰۲	سطح معنی داری

با توجه به جدول (۴) مقدار سطح معنی داری (۰/۵۰۲) بیشتر از ۰/۰۵ می باشد؛ بنابراین نتیجه حاکی از آن است که فرضیه صفر در سطح ۵ درصد تایید شده است و مدل دارای واریانس همسانی می باشد.

بررسی مدل در مرحله رشد

مدل تحقیق:

$$BTD_{i,t} = \alpha + \beta_1 PERSIST_{i,t} + \beta_2 PERSIST_{i,t} * LC_{i,t} + \beta_3 SIZE_{i,t} + \beta_4 LEV_{i,t} + \beta_5 BETA_{i,t} + \beta_6 BTM_{i,t} + \beta_7 ROA_{i,t} + \epsilon$$

جدول ۵. نتایج تخمین مدل تحقیق*

متغیر	ضریب متغیر	آماره تی	سطح خطا
C	-۰/۴۲	-۱/۰۵	۰/۲۹۴
PERSIS	-۰/۱۵	-۲/۸۸	۰/۰۳۷
Persist*lc (GROWTH)	-۰/۲۶	-۹/۵۷	۰/۰۰۰
LEV	-۰/۲۴	-۰/۳۵	۰/۷۱۹
BETA	۰/۶۱	۰/۰۴	۰/۹۶۷
BTM	-۰/۳۲	-۰/۷۱	۰/۴۷۵
ROA	-۰/۹۱	-۲/۶۶	۰/۰۰۷
ضریب تعیین	۰/۸۴		
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۸۱		
آماره ی دوربین-واتسون	۱/۶۵		
آماره ی F	۲۵/۹۲		
احتمال آماره ی F	۰/۰۰۰		

* منبع: یافته‌های تحقیق

با توجه به نتایج قابل مشاهده در جدول (۵) و با توجه آماره ی F بدست آمده (۲۵/۹۲) و سطح خطای آن (۰/۰۰۰)، می‌توان ادعا کرد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد، در مجموع الگوی تحقیق از معناداری بالایی برخوردار است. همچنین، با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده بدست آمده برای الگو که برابر ۸۱ درصد است، می‌توان بیان کرد که در مجموع متغیرهای مستقل و کنترل تحقیق بیش از ۸۱ درصد تغییرات متغیر وابسته را توضیح می‌دهند. افزون بر این، با توجه به مقدار آماره ی دوربین واتسون که برابر ۱/۶۵ است، می‌توان ادعا کرد که خودهمبستگی مرتبه ی اول میان باقی مانده‌های الگو وجود ندارد.

فرضیه سوم: مرحله رشد چرخه عمر تاثیر تعدیل کننده بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی دارد.

H₀: مرحله رشد چرخه عمر تاثیر تعدیل کننده بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی ندارد.
H₁: مرحله رشد چرخه عمر تاثیر تعدیل کننده بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی تاثیر دارد.
همانگونه که نتایج مندرج در جدول (۵) نشان می‌دهد، P-value محاسبه شده برای متغیر مستقل (Persist*lc) کمتر از سطح خطای ۵ درصد می‌باشد. بنابراین فرض صفر رد می‌گردد. در نتیجه می‌توان اظهار داشت مرحله رشد چرخه عمر تاثیر تعدیل کننده بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی دارد.

نتیجه‌گیری از پژوهش

اختلاف بین اصول و قواعد حاکم بر حسابداری مالی و حسابداری مالیاتی موجب تفاوت سود حسابداری با درآمد مأخذ محاسبه مالیات می‌گردد. در واقع به سبب اختلاف بین قوانین و مقررات مالیاتی و اصول و موازین پذیرفته‌شده حسابداری ممکن است آنچه که برای مقاصد حسابداری، درآمد و هزینه محسوب می‌شود الزاماً از دیدگاه قوانین مالیاتی درآمد و هزینه نباشد. علاوه بر این برخی از اقلام درآمد و هزینه که از دیدگاه مقاصد حسابداری در یک دوره مالی شناسایی می‌گردد ممکن است از لحاظ قوانین و مقررات مالیاتی، قابل شناسایی در دوره های مالی دیگری باشد. همچنین ممکن است مبنای ارزشیابی برخی از اقلام طبق قوانین و مقررات مالیاتی متفاوت از مبنای تشخیص طبق اصول پذیرفته‌شده حسابداری باشد. هر کدام از این موارد منجر به بروز اختلاف مابین سود حسابداری و درآمد مشمول مالیات می‌گردد که در ادبیات مالی این اختلاف تحت عنوان اختلاف بین سود حسابداری و درآمد مأخذ محاسبه مالیات بیان می‌شود (مسیح آبادی و همکاران، ۱۳۹۲). فریرا و همکاران (۲۰۱۲) بیان می‌کنند تفاوت بین سود حسابداری و سود مالیاتی به سرمایه‌گذاران برای ارزیابی صورتهای مالی کمک کرده و اهمیت بسیار زیادی برای قانون‌گذاران دارد زیرا به آنها اجازه می‌دهد تا با توجه به ویژگی‌های شرکت بر سود حسابداری و سود مالیاتی کنترل بیشتری داشته باشند (مارتینز و باستی، ۲۰۱۶). دریک (۲۰۱۳) بیان می‌کند سود حسابداری و سود مالیاتی ناشی از عوامل متعددی از جمله تفاوت‌های ذاتی بین سود مشمول مالیات و سود حسابداری می‌باشد.

میزان رشد سود شرکت از مهمترین معیارهای ارزیابی شرکت‌ها توسط استفاده‌کنندگان از صورتهای مالی برای سرمایه‌گذاری می‌باشد و هر چه این نسبت بالاتر باشد نشان دهنده چشم‌انداز رشد بالا در سودآوری آتی شرکت است. علاوه بر رشد سود، پایداری سود نیز از جمله ویژگی‌های کیفی مهم سود حسابداری است که مبتنی بر اطلاعات حسابداری بوده و به معنی تکرارپذیری (استمرار) سود جاری می‌باشد؛ هر چه پایداری سود بیشتر باشد یعنی شرکت توان بیشتری برای حفظ سودآوری جاری دارد و فرض می‌شود کیفیت سود شرکت بالاتر است (نیکومرام و همکاران، ۱۳۹۳). اطلاعات مربوط به چرخه عمر شرکت با توجه به الزامات مورد نیاز برای درک کیفیت سود بسیار مهم است. مراحل متفاوت چرخه عمر نتیجه‌ای از تغییر الگوهای جریان نقدی بوده و ناشی از فعالیت‌های استراتژیک توسعه یافته توسط یک شرکت می‌باشد (دیکینسون، ۲۰۱۱). به عبارت دیگر مراحل چرخه عمر وسیله‌ای برای شناسایی بهره‌وری اقتصادی بوده که با استفاده از الگوهای جریان نقدی نشان داده می‌شود. نتایج پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهند که واکنش و پاسخ بازارهای سرمایه به اطلاعات حسابداری در مراحل مختلف چرخه عمر تفاوت معناداری باهم دارند (مارتینز و باستی، ۲۰۱۶). نظریه مختلف مراحل چرخه عمر تبیین‌کننده ارتباط بین سود حسابداری و سود مالیاتی با بازده آتی در شرکت‌هاست و پایداری سود نشان دهنده مراحل مقدماتی رشد شرکت بوده که با توجه به استراتژی شرکت و ارزش‌گذاری بازار متفاوت است (دریک، ۲۰۱۳). در مرحله بلوغ، تمرکز شرکت در به حداقل رساندن هزینه‌ها و در مرحله رشد افزایش حداکثری سودآوری است. دیکینسون (۲۰۱۱) معتقد است باید به بالاترین سطح از پایداری سود پس از مالیات رسید. رفتار شرکت در مرحله رشد و بلوغ با توجه به اهداف و عملکرد شرکت دارای نوسانات کاهشی یا افزایشی است (دریک، ۲۰۱۳). به عبارت دیگر هر یک از مراحل چرخه عمر شرکت مشخصه‌هایی دارد که می‌تواند بر سودآوری و رشد شرکت تأثیر بگذارد (مرادی و موصول، ۱۳۹۳).

این تحقیق بر اساس اهداف، از نوع تحقیقات کاربردی و در فرضیات در حیطه تحقیقات همبستگی می‌باشد. و مدل‌های مورد استفاده در این تحقیق از نوع رگرسیون چند متغیره می‌باشد.

جامعه آماری این پژوهش، کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، از سال ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۴ است. شرکت‌های مورد بررسی، به روش حذفی و بر اساس معیارهایی انتخاب شده است. با توجه به نتایج تعداد ۱۴۵ شرکت از مجموع شرکت‌ها باقی مانده که مورد بررسی قرار گرفت.

که اطلاعات این شرکت‌ها از سازمان بورس اوراق بهادار تهران، سایت بورس اوراق بهادار تهران و نرم‌افزارهای ره‌آورد نوین و تدبیر پرداز جمع‌آوری شد. در این تحقیق، با بررسی مبانی نظری و پیشینه تحقیق، جمع‌آوری و بررسی مقالات و مطالبی که تاکنون در این حیطه بیان شده‌اند، و جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز از طریق نرم‌افزار Excel و آزمون‌های آماری مربوط با استفاده از نرم‌افزار Eviews 9، نتایج آن مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است. متغیرهای مستقل این پژوهش، پایداری سود و چرخه عمر شرکت و متغیر وابسته، تفاوت بین سود حسابداری و سود مالیاتی شرکت می‌باشد.

نتایج حاصل از آزمون فرضیات

نتیجه آزمون فرضیه اول

بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی ارتباط معنادار آماری وجود دارد.

نتایج نشان می‌دهد سطح معنی‌داری پایداری سود (۰/۰۰۰) و کمتر از ۵ درصد می‌باشد و می‌توان با توجه سطح معنی‌داری بیان نمود که بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی ارتباط معنادار آماری وجود دارد و فرضیه اول پژوهش تایید می‌گردد.

ضریب تعیین این مدل تقریباً ۰/۸۲ است. این عدد نشان می‌دهد که ۸۲ درصد تغییرات متغیر وابسته، توسط متغیرهای مستقل مذکور قابل تبیین است.

نتیجه حاصل از آزمون فرضیه اول پژوهش همسو با یافته‌های کرباسی یزدی و راسخ صالح (۱۳۹۲) که نشان دادند، اختلاف زیاد بین سود حسابداری و سود مآخذ محاسبه مالیات، پایداری سود شرکت‌ها را تحت تاثیر قرار می‌دهد به طوری که با زیاد بودن اختلاف مثبت و یا منفی بین سود حسابداری و سود مآخذ محاسبه مالیات از پایداری سود شرکت‌ها کاسته می‌شود و همچنین یافته‌های تازی و همکاران (۱۳۹۲) که نشان دادند تفاوت‌های سود حسابداری و مالیاتی تاثیر معناداری بر پایداری سود شرکت‌های فعال در بازار سرمایه ایران دارند، بعلاوه یافته‌های مارتینز و باستی (۲۰۱۶)، مارتینز و همکاران (۲۰۱۶) و والیو (۲۰۱۶) که نشان دادند تفاوت بین سود حسابداری و سود مالیاتی مثبت اطلاعات فراوان و شرایط مفیدی را برای پیش‌بینی پایداری سود فراهم می‌کند.

نتیجه آزمون فرضیه دوم

مرحله مقدماتی چرخه عمر تاثیر تعدیل‌کننده بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی دارد. نتایج آزمون در رابطه با فرضیه دوم نشان می‌دهد که مرحله مقدماتی چرخه عمر شرکت بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی با سطح معنی‌داری (۰/۵۸۳) بیشتر از ۰/۰۵ از ضریب تاثیر گذار بر مدل برخوردار است. به بیان دیگر مرحله مقدماتی چرخه عمر بر ارتباط ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی اثر تعدیل‌کنندگی ندارد و فرضیه دوم پژوهش رد می‌گردد.

ضریب تعیین این مدل تقریباً $0/82$ است. این عدد نشان می‌دهد که ۸۲ درصد تغییرات متغیر وابسته، توسط متغیرهای مستقل مذکور قابل تبیین است.

نتیجه حاصل از آزمون فرضیه دوم پژوهش مغایر با یافته‌های فرازنده نیا و باغانی (۱۳۹۵)، که نشان دادند، بین چرخه عمر شرکت‌ها و پایداری سودهای حسابداری رابطه معناداری وجود دارد و همچنین یافته‌های هاشمی و رصاف حقیقت (۱۳۹۴) که نشان دادند مراحل چرخه عمر بر سودآوری شرکت با در نظر گرفتن اندازه آن نیز تأثیر منفی دارد. بعلاوه مارتینز و باستی (۲۰۱۶) که نشان دادند بین اطلاعات مراحل چرخه عمر شرکت، پایداری سود و تفاوت بین سود حسابداری و سود مالیاتی ارتباط معناداری وجود دارد.

نتیجه آزمون فرضیه سوم

مرحله رشد چرخه عمر تأثیر تعدیل‌کننده بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی دارد. نتایج آزمون در رابطه با فرضیه سوم نشان می‌دهد که مرحله رشد چرخه عمر شرکت بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی با سطح معنی‌داری ($0/000$) کمتر از $0/05$ از ضریب تأثیر گذار بر مدل برخوردار است. به بیان دیگر مرحله رشد چرخه عمر شرکت بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی اثر تعدیل‌کنندگی دارد و فرضیه سوم پژوهش تأیید می‌گردد.

ضریب تعیین این مدل تقریباً $0/84$ است. این عدد نشان می‌دهد که ۸۴ درصد تغییرات متغیر وابسته، توسط متغیرهای مستقل مذکور قابل تبیین است.

نتیجه حاصل از آزمون فرضیه سوم پژوهش با یافته‌های فرازنده نیا و باغانی (۱۳۹۵) تا حدودی هماهنگی دارد آنها نشان دادند بین چرخه عمر شرکت‌ها و پایداری سودهای حسابداری رابطه معناداری وجود دارد و همچنین یافته‌های حیدری و همکاران (۱۳۹۵)، هاشمی و رصاف حقیقت (۱۳۹۴)، که نشان دادند بین پایداری سود و جریان نقد آزاد در مرحله رشد رابطه منفی وجود دارد. بعلاوه اینکه هماهنگ با مارتینز و باستی (۲۰۱۶) و اروساویتارانا (۲۰۱۴)، که نشان دادند بین اطلاعات مراحل چرخه عمر شرکت، پایداری سود و تفاوت بین سود حسابداری و سود مالیاتی ارتباط معناداری وجود دارد و سودآوری اثر کمتری بر بقای شرکت‌های در مرحله رشد دارد. همچنین نتیجه حاصل از آزمون فرضیه سوم پژوهش مغایر با یافته‌های عبدلی و همکاران (۱۳۹۲) بوده، آنها نشان دادند بین سود عملیاتی و ارزش شرکت در مرحله رشد رابطه معنی دار وجود ندارد.

نتیجه آزمون فرضیه چهارم

مرحله بلوغ چرخه عمر تأثیر تعدیل‌کننده بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی دارد. نتایج آزمون در رابطه با فرضیه چهارم نشان می‌دهد که مرحله بلوغ چرخه عمر شرکت بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی با سطح معنی‌داری ($0/000$) کمتر از $0/05$ از ضریب تأثیر گذار بر مدل برخوردار است. به بیان دیگر مرحله بلوغ چرخه عمر شرکت بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی اثر تعدیل‌کنندگی دارد و فرضیه چهارم پژوهش تأیید می‌گردد.

ضریب تعیین این مدل تقریباً $0/84$ است. این عدد نشان می‌دهد که ۸۴ درصد تغییرات متغیر وابسته، توسط متغیرهای مستقل مذکور قابل تبیین است.

نتیجه حاصل از آزمون فرضیه چهارم پژوهش هماهنگ با یافته‌های فرازنده نیا و باغانی (۱۳۹۵)، زیاری و طیرانی (۱۳۹۵)، که نشان دادند بین چرخه عمر شرکت‌ها و پایداری سودهای حسابداری رابطه معناداری وجود دارد و همچنین حیدری و همکاران (۱۳۹۵)، هاشمی و رصاف حقیقت (۱۳۹۴)، عبدلی و همکاران (۱۳۹۲) که نشان دادند بین پایداری سود و جریان نقد آزاد در مرحله بلوغ رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بعلاوه اینکه هماهنگ با مارتینز و باستی (۲۰۱۶)، که نشان دادند بین اطلاعات مراحل چرخه عمر شرکت، پایداری سود و تفاوت بین سود حسابداری و سود مالیاتی ارتباط معناداری وجود دارد. همچنین نتیجه حاصل از آزمون فرضیه چهارم پژوهش مغایر با یافته‌های کریمی و همکاران (۱۳۹۴) بوده، آنها نشان دادند در مرحله بلوغ بین سود تقسیمی و فرصت‌های سرمایه‌گذاری رابطه معناداری وجود ندارد.

نتیجه آزمون فرضیه پنجم

مرحله افول چرخه عمر تاثیر تعدیل‌کننده بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی دارد. نتایج آزمون در رابطه با فرضیه پنجم نشان می‌دهد که مرحله افول چرخه عمر شرکت بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی با سطح معنی‌داری (۰/۸۵۵) بیشتر از ۰/۰۵ از ضریب تاثیر گذار بر مدل برخوردار است. به بیان دیگر مرحله افول چرخه عمر شرکت بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی اثر تعدیل‌کنندگی ندارد و فرضیه پنجم پژوهش رد می‌گردد.

ضریب تعیین این مدل تقریباً ۰/۸۲ است. این عدد نشان می‌دهد که ۸۲ درصد تغییرات متغیر وابسته، توسط متغیرهای مستقل مذکور قابل تبیین است

نتیجه حاصل از آزمون فرضیه پنجم پژوهش هماهنگ با عبدلی و همکاران (۱۳۹۲)، که نشان دادند و بین سود عملیاتی و ارزش شرکت در مرحله افول رابطه معنی‌دار وجود ندارد. بعلاوه اینکه مغایر با یافته‌های فرازنده نیا و باغانی (۱۳۹۵)، زیاری و طیرانی (۱۳۹۵)، باقری موصلو و مرادی (۱۳۹۴)، مارتینز و باستی (۲۰۱۶)، که نشان دادند بین اطلاعات مراحل چرخه عمر شرکت، پایداری سود و تفاوت بین سود حسابداری و سود مالیاتی ارتباط معناداری وجود دارد و مرحله افول چرخه عمر بر رابطه رشد شرکت و سودآوری تاثیر معناداری دارد و دارای بیشترین ضریب تعیین است.

نتیجه آزمون فرضیه ششم

مرحله رکود چرخه عمر تاثیر تعدیل‌کننده بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی دارد. نتایج آزمون در رابطه با فرضیه ششم نشان می‌دهد که مرحله رکود چرخه عمر شرکت بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی با سطح معنی‌داری (۰/۰۱۹) کمتر از ۰/۰۵ از ضریب تاثیر گذار بر مدل برخوردار است. به بیان دیگر مرحله رکود چرخه عمر شرکت بر ارتباط بین پایداری سود با تفاوت سود حسابداری و سود مالیاتی اثر تعدیل‌کنندگی دارد و فرضیه ششم پژوهش تایید می‌گردد.

ضریب تعیین این مدل تقریباً ۰/۸۲ است. این عدد نشان می‌دهد که ۸۲ درصد تغییرات متغیر وابسته، توسط متغیرهای مستقل مذکور قابل تبیین است

نتیجه حاصل از آزمون فرضیه ششم پژوهش با یافته‌های فرازنده نیا و باغانی (۱۳۹۵) تا حدودی هماهنگی دارد آنها نشان دادند بین چرخه عمر شرکت‌ها و پایداری سودهای حسابداری رابطه معناداری وجود دارد و همچنین یافته‌های هاشمی و

رصاف حقیقت (۱۳۹۴)، که نشان دادند مراحل چرخه عمر بر سودآوری شرکت با در نظر گرفتن اندازه آن نیز تأثیر منفی دارد. بعلاوه اینکه هماهنگ با مارتینز و باستی (۲۰۱۶) که نشان دادند بین اطلاعات مراحل چرخه عمر شرکت، پایداری سود و تفاوت بین سود حسابداری و سود مالیاتی ارتباط معناداری وجود دارد. چنانچه پژوهش علمی از یک رویه سیستماتیک و پژوهشگرانه برخوردار باشد، پژوهشگر می‌تواند نظراتی را هم در مورد یافته‌ها و نتایج پژوهش، و هم راه کارها و پیشنهادهایی را به منظور بهبود و بسط پژوهش‌های آتی بیان کند. بدین سبب در ادامه پیشنهادهایی توسط پژوهشگر ارائه می‌شود.

- به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود با توجه به تأثیر پذیری این دو معیار از میزان تفاوت بین سود حسابداری و سود مأخذ مالیات، در سرمایه‌گذاری‌های خود این اختلاف را مدنظر قرار داده و در تصمیم‌گیری‌های خود آن را لحاظ نمایند.
- به تدوین‌کنندگان استانداردها پیشنهاد می‌شود در استانداردهای حسابداری الزامات مربوط به محاسبه و افشای سود مأخذ محاسبه مالیات و اختلاف آن با سود حسابداری در صورت‌های مالی را با توجه به تأثیر گذاری آن بر تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاران لحاظ نمایند.
- هماهنگ سازی بیشتری میان قوانین مالیاتی و استانداردهای حسابداری صورت گیرد و بدین ترتیب جهت سادگی، شفاف سازی و تفسیرپذیر نبودن، در قانون مالیات‌های مستقیم تجدیدنظر و اصلاح صورت گیرد.
- منابع جدید مالیاتی و همچنین سیستم‌های مالیاتی موازی و گسترده (افزایش چتر مالیاتی) برای کاهش حساسیت دستگاه مالیاتی بر سود شرکت‌ها ایجاد گردند.

منابع

۱. انواری رستمی، علی اصغر و سپاسی، و سحر، و شیخ رودی، ناصر (۱۳۹۳)، تأثیر چرخه‌های تجاری بر پایداری سود و کیفیت اقلام تعهدی در بورس اوراق بهادار تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده امور اقتصادی.
۲. باقری موصولو، فاطمه و مرادی، جواد (۱۳۹۴)، تأثیر چرخه عمر بر رابطه رشد شرکت و سودآوری شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه پژوهش‌های حسابداری مالی، مقاله ۷، دوره ۷، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۴، صفحه ۱۰۸-۹۳.
۳. تاری وردی، ید الله و حیدر پور، فرزانه و علی خانی، مجید (۱۳۹۲)، رابطه تفاوت‌های سود حسابداری و سود مالیاتی با پایداری سود و محتوای اطلاعاتی سود، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده امور اقتصادی.
۴. ثقفی، ع و بولو، ق (۱۳۸۸)، هزینه حقوق صاحبان سهام و ویژگیهای سود، تحقیقات حسابداری، شماره ۲، ۴-۲۸.
۵. ثقفی، علی و غلامرضا کردستانی (۱۳۸۳)، بررسی و تبیین رابطه بین کیفیت سود و واکنش بازار به تغییرات سود نقدی، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، سال ۱۱، شماره ۳۷، ص ۷۲-۵۱.
۶. حافظ نیا، و، ر. (۱۳۸۱). مقدمه‌ای در روش تحقیق در علوم انسانی، تهران: سازمان مطالعه، تدریس و تدوین کتب علوم انسانی.
۷. زارع، م. ص، (۱۳۸۶). طراحی سیستم ارزیابی عملکرد شرکت‌های بیمه خصوصی با استفاده از کارت امتیاز متوازن با نظر خبرگان. تهران: موسسه عالی مدیریت و برنامه ریزی.
۸. شباهنگ، ر، (۱۳۸۱). تئوری حسابداری، انتشارات سازمان حسابرسی، نشریه ۱۵۱، جلد اول، صص ۱۱۲-۱۳.
۹. شباهنگ، رضا (۱۳۸۹)، تئوری حسابداری، تهران: انتشارات سازمان حسابرسی.

۱۰. عبدلی، محمدرضا و عامری، مجید و شعبانپور زاهد کلایی، زهرا (۱۳۹۲)، بررسی رابطه سطوح و اجزای سود با ارزش شرکت در چرخه عمر شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود، دانشکده ادبیات و علوم انسانی ..
۱۱. فرازنده نیا، آسیه و علی باغانی (۱۳۹۵)، ارتباط بین چرخه عمر شرکت ها و پاییداری سودهای حسابداری شرکتهای پذیرفته شده در بورس تهران، نخستین کنفرانس بین المللی پارادیم های نوین مدیریت هوشمندی تجاری و سازمانی، تهران، دانشگاه شهید بهشتی.
۱۲. کرباسی یزدی، حسین و راسخ صالح، سمن (۱۳۹۲)، رابطه اختلاف میان سود حسابداری و سود مآخذ محاسبه مالیات با رشد و پاییداری سود، فصلنامه پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۵، شماره ۲۰؛ از صفحه ۲۰۳ تا صفحه ۲۳۶.
۱۳. کرمی، غلامرضا و عمرانی، حامد (۱۳۸۹)، تأثیر چرخه های عمر شرکت و محافظه کاری بر ارزش شرکت، فصلنامه بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۷، شماره ۵۹، بهار ۱۳۸۹، از صفحه ۷۹ تا ۹۶.
۱۴. کریمی، ادريس؛ فرشید نمایان؛ علیرضا مرادی و کیومرث سهیلی (۱۳۹۴)، بررسی رابطه فرصت های سرمایه گذاری، تقسیم سود و تأمین مالی خارجی طی چرخ عمر شرکت، سومین کنفرانس بین المللی حسابداری و مدیریت، تهران، موسسه همایشگران مهر اشراق.
۱۵. ملانظری، م و شمس، م. (۱۳۹۱). تأثیر کیفیت سود و محافظه کاری غیر شرطی بر محافظه کاری شرطی. پایان نامه کارشناسی ارشد، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دانشگاه الزهرا (س)، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی
۱۶. نیکومرام، هاشم و تقوی، مهدی و احمدزاده، حمید (۱۳۹۳)، پیامدهای اقتصادی کیفیت اطلاعات حسابداری با تمرکز بر متغیر پاییداری سود، حسابداری مدیریت، دوره ۷، شماره ۲۱؛ از صفحه ۱ تا صفحه ۱۵.
17. Dechow, P. and I. Dichev. (2002). "The quality of accruals and earnings: the role of accruals in estimation errors", *The Accounting Review*, 77, PP. 35-59.
18. Demerjian, P., B. Lev, M. Lewis, and S. MacVay. (2013). Managerial ability and Earnings quality. *The Accounting Review* 88 (2): 463-498.
19. Dickinson, V. (2011), Cash flow patterns as a proxy for firm life cycle. *The Accounting Review*, 86 (6), pp.1969-1994. doi: 10.2308/accr-10130.
20. Drake, K. D. (2013) Does firm life cycle explain the relation between book-tax differences and earnings persistence? University of Arizona Eller College of Management Department of Accounting, Tucson, AZ.
21. Ferreira. F.R., Martinez, A. L. Costa, F. M. da, & Passamani, R. (2012). Book-tax differences e gerenciamento de resultados no mercado de ações do Brasil. *Revista de Administração de Empresas*. [online]. 52 (5), pp. 488-501.
22. Francis, J and et al. (2004). "Cost of Capital and Earnings Attributes"; *Accounting Review* vol.79; PP 967-1010.
23. Gohar G. Stepanyan. (2010). Firm Life Cycle and the Choice of the Form of Payout. www.SSRN.com
24. Hanlon, M. 2005. The Persistence and Pricing of Earnings, Accruals and Cash Flows when Firms Have Large Book-Tax Differences. *The Accounting Review* 80 (January): 137-166.

25. Jeongmi, Choi. Wooseok, Choi. Eunsuh, Lee. (2016). Corporate Life Cycle and Earnings Benchmarks, AUSTRALIAN ACCOUNTING REVIEW, Volume 26, Issue 4, December 2016, Pages: 415-428.
26. Kormendi, R. and R. Lipe. (1987). Earnings Innovation, Earnings Persistence and Stock Returns. Journal of Business, 60: 323-345.
27. Patatoukas, P., 2012. Customer-base Concentration: Implications for firm performance and Capital Markets, The Accounting Review, 87 (2), 363-392.
28. Rayball, L.S. (2004). Earning quality in UK Private firms comparative loss recognition time lines Journal of Accounting and Economics, April.
29. Saleh, F.K., Madrakian, H. and Ziaee, M.T. (2013). The impact of life cycle on the value-relevance of cash flows versus accrual financial information: An empirical study based on Tehran Stock Exchange, Management Science Letters, 3: 2251-2258.
30. Sloan, R., (1996). Do Stock Prices Reflect Information in Accruals and Cash Flows about Future Earnings?. The Accounting Review, 71 (July): 289-315.
31. Thomas O'Connor , Julie Byrne , (2015) "Governance and the corporate life-cycle", International Journal of Managerial Finance, Vol. 11 Iss: 1, pp.23 - 43.